

пособий для общеобразовательных и высших учебных заведений Украины, России и англоязычных стран, в которых представлена тема «Происхождение и эволюция человека». Выявлено, что содержание этой темы в украинских учебниках для средней школы устарело, не отвечает современным данным антропологической науки и нуждается в усовершенствовании.

Ключевые слова: антропология, эволюция человека, учебник, учебное пособие.

comprehensive and higher educational establishments of Ukraine, Russia and English-Speaking countries, in which presented the theme of «The origin and evolution of human being» is made. It is discovered, that the content of this topic in the Ukrainian textbooks for high schools is obsolete and does not answer modern data of anthropological science and must be updated.

Key words: anthropology, evolution of human being, textbook, tutorial.

Стаття надійшла 30.09.2014 р.

УДК 316.4.063.3+378.147+37.011.32

О.Г. Попадиченя

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ

ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

Міжпредметна інтеграція медичних дисциплін в умовах сьогодення систематизує знання, навички, вміння; допомагає краще пізнати факти, явища та процеси, сприяє усвідомленню необхідності знань із того чи іншого навчального курсу. Застосування «кейс»-методу дозволяє виробити у студентів вміння використовувати знання із різних навчальних дисциплін у нестандартних ситуаціях, допомагає логічно мислити при вирішенні проблемних завдань. Проаналізовано ефективність застосування знань з латинської та англійської мов на заняттях з анатомії людини і навпаки.

Ключові слова: анатомія людини, міжпредметна інтеграція.

На сучасному етапі для інтеграції освітньої діяльності необхідно порівняти та зробити сумісними системи освіти, що й озвучено в принципах Болонської декларації [2]. Ми повинні раціонально використати позитивні моменти світового досвіду разом із відомими національними традиціями, науково-технічними здобутками. Доцільно застосовувати їх в адаптативно-трансформованому варіанті із врахуванням специфіки знань та умінь, отриманих в ході попереднього та поточного навчання.

Основна частина. Інтеграція передбачає побудову процесу навчання за принципом логічних узагальнень послідовності програмних дисциплін та «комплексуванні» навчання [1]. Викладання проводиться так, щоб знання однієї дисципліни були б фундаментом для іншої, при цьому, лекції та практичні заняття є надбанням різних спеціалістів, кожен з яких комплексно передає студентам знання своєї дисципліни; є спадкоємність викладання базових та клінічних предметів.

Виховання майбутнього фахівця у вищих медичних закладах проводиться у двох напрямках: набуття професійних навичок та вмінь і формування загальнолюдських якостей лікаря. Акцентується увага на необхідності лікувати хворого, а не хворобу, тому цілісний організм людини, органи і системи органів у нормі та патології є об'єктами, навколо яких об'єднуються навчальні дисципліни з метою міждисциплінарного вивчення. Найбільш адекватною формою міждисциплінарної інтеграції є формування змістовних зв'язків [5]. Так, на фундаментальних кафедрах формується цілісне сприйняття організму, подається інтегрована уява про будову та функцію кожного органа і функціональної системи органів загалом, прояви патологічних змін. Це виховує у студентів переконання в тому, що практична діяльність лікаря повинна мати сприятливі морфофункціональні основи, щоб ефективно допомогти пацієнту. Ми завжди нагадуємо студентам, що лікар без знань фундаментальних дисциплін не тільки не приносить користь, але й шкодить. Усі теми занять інтерпретуються з позицій функціональної морфології з акцентом на клінічних аспектах, проводиться структурно-функціональне пояснення актуальних питань практики.

Навчання в медичному університеті починається з вивчення анатомії людини, тобто підвалини знань закладаються з перших занять. Вчорашні школярі, а сьогоднішні першокурсники – це особливий контингент, який має різний базовий загальноосвітній рівень підготовки, перебувають в процесі фізичної та психологічної адаптації. За таких умов, з перших же ж занять вони стикаються із специфікою вивчення анатомії людини – необхідністю засвоєння великої кількості термінів латинською мовою без знань її основ, не завжди усвідомлюючи логічний змістовий зв'язок. Тому на перших порах викладачі анатомії беруть на себе роль вчителів мови медицини. В підмозі стає достатньо високе знання іноземних мов як студентами, так і викладачами, коли можна, користуючись аналогіями, пояснити мовленнєві конструкції. На першому курсі вивчення іноземної мови передбачає

вивчення основ загальної медичної тематики, що є підготовкою до подальшого засвоєння спеціальної фахової термінології вже на другому курсі.

На лекціях та практичних заняттях розглядаються інтегровані, загальні дані, поняття з наголосом на спільні підходи у їх вивченні різними дисциплінами. Перед розбором матеріалу проводиться вихідний тестовий контроль. Студентам пропонуються тестові завдання, які дають можливість оцінити не тільки вихідний рівень знань по кожній темі, а й отримані знання з інших взаємопов'язаних дисциплін. Так, зокрема, на кафедрі мовознавства вхідний рівень знань оцінюється тестуванням – перевіряється розуміння і правильність написання термінів даної теми (усі теми передбачають конкретну медичну спеціалізацію), а також у формі «запитання-відповідь» по словах і словосполученнях англійською та українською мовами тематичного тексту, з яким студенти ознайомилися вдома. Наступним етапом є робота над цим текстом, коли кожен студент читає його фрагмент і перекладає українською мовою, при цьому викладач корегує вимову, після чого аналізує якість виконання домашнього завдання – студенти зачитують речення, в які необхідно було вписати терміни з теми, що вивчається, а також в англійськомовних реченнях із заздалегідь внесеними неправильними словами слід було зробити виправлення. Далі студенти працюють з україномовними реченнями з даної тематики, перекладають їх англійською мовою, мають певні словосполучення вже англійською мовою вписати в запропонований формат. Таким чином, те, що було вивчено на анатомії людини, проаналізовано і повторено з лінгвістичної точки зору. На заняттях з латинської мови викладач із студентами на конкретних прикладах аналізують значення анатомічної назви, правильність її формулювання латинською мовою. Таким чином опрацьовують багато завдань, запропонованих у вигляді численних вправ у підручнику. На дошці студенти записують терміни, які вони опрацьовували як домашнє завдання, і вже колективно з викладачем контролюють правильність написання і вносять необхідні корекції. Під час цього етапу заняття студенти мають можливість запропонувати свої приклади, базуючись на знаннях з анатомії людини.

Міждисциплінарна інтеграція допомагає розвинути здатність студентів до логічного мислення при вирішенні проблемних завдань; сприяє формуванню у них умінь аналізувати, синтезувати, абстрагувати, конкретизувати, узагальнювати набуті знання; спонукає їх до самостійного вивчення наукової та методичної літератури; розвиває у студентів професійну ініціативність, самостійність і відповідальність [4]. Досягаються також і діагностично-корекційні цілі: виявити і подолати можливі прогалини у засвоєнні студентами отриманих раніше знань, навичок і вмінь.

Як відомо, засвоєння знань відбувається шляхом сприймання, усвідомлення, закріплення з наступним застосуванням умінь на практиці [3]. Ефективність сприймання нової інформації залежить від актуалізації опорних знань, яка полягає у повторенні, поглибленні поверхневих і уточненні неточних уявлень, які сформовані в процесі навчання. В цьому допомагають інноваційні технології навчання. Так, нами широко практикується використання найсучасніших навчально-наукових програм, перегляд фото-, відеоматеріалів, комп'ютерних моделей різноманітних процесів в організмі, електронних атласів з ефектами анімації та звуковим коментарем. На кафедрі мовознавства також цікавим і інформативним є перегляд 3-5хвилинного англійською мовою відеофільму по темі, що вивчається, по завершенні якого викладач разом із студентами аналізує побачене і почуте, дає запитання. Достатньо часу приділено вивченню граматики, коли з допомогою аудіо-, відеосюжету та намалювання на дошці у вигляді схеми викладач доступно пояснює конструкцію побудови стверджувальної, запитальної та заперечної форм речення. Студенти читають англійською мовою речення в даному часі, перекладають його українською мовою і будують заперечну та запитальну форми, тобто вони працюють над тим же текстом, але із врахуванням особливостей граматики. В такий спосіб відбувається досить дієве повторення інформації, що студенти отримали на кафедрі анатомії людини. Використання відео- і аудіосюжетів допомагають студентам під час вивчення іноземної мови повторювати анатомію людини, фізіологію, біохімію, ознайомлюватися з симптомами, які вони вивчатимуть на пропедевтиці внутрішніх захворювань. Така ж міждисциплінарна інтеграція прослідковується і на заняттях з латинської мови. Досягається оптимальна візуалізація навчального матеріалу, що сприяє кращому його розумінню і засвоєнню, є однією з можливостей отримання знань у досить цікавій формі, це викликає жвавий інтерес у студентів. Запропоновані методики відповідають світовим стандартам викладання медичних дисциплін [2].

Висновок

Таким чином, інтегральний підхід до навчального процесу в медичних вищих навчальних закладах сприяє вирішенню багатьох завдань Болонської системи: значно підвищується рівень

підготовки студентів, покращується якість знань, розвивається логічне, аналітичне і системне мислення, що важливо для формування сучасного лікаря.

Список літератури

1. Андрейчин М. А. Сучасні підходи до навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі / М.А. Андрейчин, В.С. Копча, Н.В. Копча // Медична освіта. – 2000. – №3. – С.21-24.
2. Волосовець О. П. Питання якості освіти у контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій медичній школі // Медична освіта. – 2005. – №2. – С.12-16.
3. Краюшкин А. И. Обучающие и контролирующие компьютерные программы как средство оптимизации учебного процесса на кафедре анатомии человека / А.И. Краюшкин, Л.И. Александрова, Н.И. Гончаров // Вестник Волгоградской медицинской академии. – 1997. – Т. 52, №2. – С.187-188.
4. Мисула І. Р. Лекція на теоретичній кафедрі / І.Р. Мисула, В.В. Файфура, Я.І. Гонський [та ін.] // Медична освіта. – 2001. – №3. – С.24-30.
5. Москаленко В. Ф. Медична освіта в Україні та Болонський процес: реальність та шляхи приєднання до Європейського освітнього і наукового простору / В.Ф. Москаленко // Журнал Академії медичних наук України. – 2005. – №1. – С. 36-45.

Реферати

ЭФФЕКТИВНОСТЬ МЕЖДУПРЕДМЕТНОЙ ИНТЕГРАЦИИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ АНАТОМИИ ЧЕЛОВЕКА

Попадинец О. Г.

Междупредметная интеграция медицинских дисциплин в современных условиях систематизирует знания, навыки, умения; помогает лучше узнать факты, явления и процессы, способствует осознанию необходимости знаний с того или иного учебного курса. Внедрение «кейс»-метода позволяет выработать у студентов умение использовать знания с разных учебных дисциплин в нестандартных ситуациях, помогает логически мыслить при решении проблемных заданий. Проанализирована эффективность применения знаний с латынского и английского языков на занятиях с анатомии человека и наоборот.

Ключевые слова: анатомия человека, междупредметная интеграция.

Стаття надійшла 2.10.2014 р.

EFFICACY OF INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN STUDY OF HUMAN ANATOMY

Popadynets O. H.

Interdisciplinary integration of medical disciplines in today's conditions organizes knowledge, skills, abilities; helps to understand better the facts, phenomena and processes, promotes awareness of knowledge necessity of a particular educational course. Applying the "case"- method allows to develop the ability to use knowledge of different disciplines in unusual situations, helps to think logically when solving tasks in the students. The effectiveness of the application of Latin and English knowledge during the lessons on Human Anatomy and vice versa was analyzed.

Key words: Human Anatomy, interdisciplinary integration.

УДК 316.4.063.3+378.147+37.011.32

О. Г. Попадинец

ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет», м. Івано-Франківськ

КОНСУЛЬТАЦІЯ – АКТИВНА ФОРМА ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ

На кафедрі анатомії людини впроваджено підходи до організаційно-методичного забезпечення навчального процесу з використанням педагогічних прийомів, кінцевою метою яких є сформувати стійку свідому мотивацію на вивчення не тільки програмного матеріалу, але й додаткового, прищепити інтерес до анатомії і медицини в цілому. Така форма зводить до мінімуму можливість отримання позитивної оцінки знань студентами, які звикли займатись не систематично, а від випадку до випадку, і підвищує міру їх відповідальності. Працювати в такому режимі доволі складно і потребує великої затрати часу, але результати обнадіюють.

Ключові слова: анатомія людини, організаційно-методичне забезпечення.

Форми організації процесу навчання розкриваються через способи взаємодії педагога зі студентами, під час розв'язання дидактичних завдань. Вони виявляються за допомогою різних шляхів керування діяльністю, спілкуванням, відносинами. У них реалізується зміст освіти, освітні технології, стилі, методи й засоби навчання [1, 6]. Залежно від мети, форми організації навчального процесу класифікують на лекції, практичні, семінарські, лабораторні, лабораторно-практичні заняття; самостійну роботу студентів; експедиції, екскурсії, навчальні конференції; консультації; індивідуальні заняття; навчально-виробничу практику; курсові, дипломні, магістерські роботи; різновиди контролю, оцінювання та обліку знань, умінь і навичок студентів (колоквіуми, заліки, іспити, захист курсових, дипломних і магістерських робіт); організацію науково-дослідної роботи студентів (науково-дослідні гуртки, проблемні групи, об'єднання, школи, студентські наукові товариства) [2, 4].